

pals seguits *uiu* s'explica l'error del copista en posar *undia* (context de sentit evident, trad. *vidua* de Voragine, 486.5; B hi posa *vidoa*, però és un ms. més tardà i menys conservador).

Un suplement de les dades ho confirmarà. Pere Marc, pare d'Ausiàs, escriu *viuda*, assegurat pel metre i el ms.: «*Viuda que port color blanc ne safrà, / cofolh, perfums, e vol donar e pendre, / e molt trufar, no-s trigarà de vendre, / e, si pot bé, si no, elha-s vendrà / car ---*» (1, ed. Pagès, p. 49, cf. 14). És també bisíllab en el Sermó del Bisbetó, S. xv (BCEC 1910, 52). En l'escandalós procés barceloní de 1392 (transcrit a GARNEU). És la forma que empra la muller de Jaume el Dissortat en l'any 1415 anomenant-se «*viuda de marit viu*» (doc. 217 de la monografia de GmzSoler sobre el personatge; =BABL xiv, 195); per tant és ben autèntic en *La Fi del Comte d'Urgell*: «me tragué de la casa de la mare *viuda*» (NCL., p. 143). En els docs. del S. xv sobre les discòrdies mallorquines: «*pupils, viudas e altres personas innocents*» a. 1454 (Quadrado, *For. y Ciud.*, 393), a. 1493 (BSAL iv, 205a). Dotzenes d'exs. de *viuda* en els *Llibres de Values* de CastPna., dels anys 1371, 1398 i 1468, que extracto de la transcripció de SzGozalvo (1961) i cap ex. de *vidua*. Encara més dades antigues es trobaran a PU-BILL.

Després del segle XVI la forma artificiosa *vidua* quedà abolida, fins entre la gent de llenguatge oficial i conservador: *viuda* en el *Dietari* de Jer. Puja-des, anys 1601-5 (I, 220 i passim); en el gran secretari del Consell de Cent, EGBruniquer, a. 1641 (BABL vi, 107). «Santa Brígida, *viuda*», B. d. Maldà (*Coll. B. V.*, 94).

El tolle-tolle dels ultrapuristes contra *viuda* parteix només d'un aficionat com Careta, d'idees filològiques tan estrabulades com les del seu *Dicc. de Barbrismes* [sic!], p. 438 (1901), on surt condemnant *viudetat*, perquè troba *viduïtat* en les *Constitucions de Cat.* del S. xvii. Ho fomentà sense voler el DAG., en no donar cites més que de *vidua*, cosa que féu creure a molts que *viuda* era forma tardana contagiada pel castellà a l'E. Mj., i en general; Ag. en degué ser ben innocent, car ja se sap que ell recollia els mots singulars, però no allò que donava com a sobreentès de la llengua de sempre, mentre mots com *vici*, *ver*, *vida* i anàlegs els silencià totalment; i és ben segur que pensaria el mateix de *viuda*.

Els «descastellanitzadors a ultrança» (mot de Fabra) no s'adonaven que la forma llatinitzant *vidua* també havia estat corrent en el domini castellà. A l'Aragó, el gran text foral de *Vidal Mayor* (c. 1250, veg. el gloss. de Tilander), porta exs. copiosos de *vidua*, *viduage* i *viduïtat*; «Juliana de Ripol, *vidua*, muller que fue de Johan López --- protestó sobre su dreyto de *viduytat*», doc. de Boltaña, a. 1465 (Nav. Tomás, *D. Li. A-Aragón*, 156.40, 46). També en els furs lleonesos de Castelo Rodrigo apareixen, junt amb *vibda* i *viuda* la forma *vidua* i la mixta *vibdua* (JFLCintra, *A Linguagem dos Foros de C. Rodr.*, 319-20). Es dona doncs el cas que s'ha pretès condemnar com a castella-

nisme la que ha estat sempre la forma principal del mot en català, per imposar-n'hi una de medieval, que en aquell temps era també usual en llengua castellana.

Aviat hi hagué qui protestà que no podia ser castellanisme una forma universal en tot el territori lingüístic (BDLC xi, 324-7).⁷ Però de fet era la veu menys autoritzada que s'hi oposà. En el Princ. la insòlita innovació *vidua* féu escàndol entre els millors, i més informats: grans escr. de la talla de Ruyra, Alcover etc. seguiren usant *viuda*.⁸ Recordo que en el cenacle format per P. Coromines, AmVives i Pous i Pagès en els anys 1910-20 ---, tots tres unànimes, literalment s'esquinçaven les vestidures. Alcover s'oposava rotundament que López Picó li canviés *viuda* en *vidua* en l'ed. dels *Poemes Bíblics* per «La Revista», el 1918, fins al punt de deixar en suspens la publicació, si bé acabà per deixar-la sortir (raó que consta en O. C. d'Alcover, p. 784). L'escàndol era gran, i motivat, en veure que s'arribava a la profanació de voler canviar *viudeta igual* de la gran Cançó del Comte N'Arnau en *vidüa igual* (com proposen en el pròleg de les O. C. de Maragall), destruint el valor poètic del diminutiu hipocorístic i afectiu, i amb prosòdia insòlita. Estic segur que sense la catàstrofe de 1939 i el virtual eclipsi de l'I. E. C., aquest error s'hauria rectificat fa molts anys.

Al capdavant tothom havia de reconèixer que l'ús de *vidua* s'estenia, com a forma única, sense límits, a tot el territori de llengua catalana. Anotat *biyda* fins al cim dels Pirineus de banda a banda, de l'Aneto al mar (Boí, 1953; Cardós i Vall Ferrera, 1932.3; *Coma de la biyda* dalt de les Corberes, Talteüll, 1960). Fins a l'extrem de les Illes (pertot a Mallorca, Menorca *viyda*, a Eivissa *vildá*, amb la mateixa *l* que el *vilva* de Lull: NLL de St. Josep, St. Carles, St. Vicenç, 1963) (fins a l'Alguer!, on avui es pronuncia *viyra*, masc. *viyt*: AORBB v, 171; vii, 75). Qui podia creure en el castellanisme d'una forma unànime i constant en el Rosselló, i documentada allà contínuament fins avui des del S. xiii: *VidesR*; «les clamors y plors de les moltes *viudes* y òrfens que de est cas resten, són tants y tant llastimosos ---», Perpinyà 1597; «les *Viudes* durant la *viduïtat*», Andreu Bosc (*Títols d'Honor*, a. 1628, 584); tragèdia ross. de St. Vicenç, ms. de 1799 (RLR xxxiii, 99); «una *viuda* molt granda i molt grossa i molt grassa», Saisset (*Catal. d. Ross.*, 81).

Una vegada explicat (veg. el DCEC/DECH) per rigorosa via de fonètica històrica, com al resultat *viuda* s'havia arribat en català i en castellà per coincidència de vies ben separades i diferents, fora del resultat final,⁹ esperem que no s'insistirà més en el restabliment impossible, gratuït i sense raó, de la forma cultista *vidua*, en perjudici immotivat de la que fou sempre la catalana autèntica.

Així ho han escrit els nostres clàssics moderns: «Y assaborint lo tendre recort de sos abrossos, / semblava, *viuda*, dir-li: —Oh Atlàntida, ahon ets?», *Atl.* I, 10b; «veu sa Guisla gentil a la finestra / --- / endolada la veu, com una *viuda* / y avergonyit abaxa'ls en terra», *Canigó* x, 25. «Trista restà la *viuda*, mes no